

ssenyeyes

Ramon ARNABAT;
Xavier FERRÉ
Ateneus. Cultura i llibertat
Associacionisme a la Catalunya contemporània
Barcelona: Federació d'Ateneus de Catalunya, 2015. 415 p.

Ramon Arnabat i Xavier Ferré fan una compilació i una anàlisi històrica de com es va gestar i va evolucionar un dels moviments associatius més prolífics de la Catalunya contemporània: els casals i els ateneus. Amb aquesta obra fan una important contribució a l'estudi del moviment associatiu en general, i ateneístic en particular, seguint el camí encetat per Pere Solà Gussinyer i Amàlia Bosch.

El llibre d'Arnabat i Ferré està dividit en sis capítols. Els dos primers serveixen per marcar els antecedents associatius i els orígens de l'associacionisme contemporani a partir de tipologies específiques i un desenvolupament d'exemples concrets en cada un dels casos. El tercer repassa l'associacionisme des de 1887 fins al 1939, i tracta de forma genèrica com van ser els nous tipus d'associacions per mitjà de l'assoliment del dret d'associació. Lligat a això, continua el relat ateneístic i el paper que aquests centres tindran en la gestació de cultures polítiques concretes, que a còpia d'anys portarà a un fort creixement de les iniciatives associatives i a una major politització.

El quart apartat ens parla del que va significar la victòria franquista el 1939, la repressió i control que es va desencadenar sobre l'associacionisme i la supervivència de vells espais. El cinquè capítol fa un repàs de les iniciatives ateneístiques entre el 1979 i el 2014, explicant com va ser la represa amb elements vells i moderns, la creació de la Federació d'Ateneus i el paper que hi van tenir les institucions. Per últim, el sisè apartat, obra d'Antoni Ramon i Iván Alcázar, està dedicat a l'espai i l'arquitectura dels ateneus, i la importància d'aquest factor a l'hora d'entendre el paper dels ateneus en la cultura popular.

El llibre és, doncs, una molt bona eina per entendre el desenvolupament d'un dels moviments associatius més importants a la història del nostre país. L'anàlisi global i els exemples de diverses entitats que donen els autors ajuden a millorar l'obra, que també està complementada per conclusions concretes de cada apartat, notes i bibliografia de cada període.

FRANCESC FORTUÑO BONET. ISOCAC-URV

Josep COLOMÉ; Jordi PLANAS; Francesc VALLS-JUNYENT
Vinyes, vins i cooperativisme vitivinícola a Catalunya
Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2015. Biblioteca Abat Oliva. 664 p.

Aquest llibre és resultat d'una selecció de les comunicacions presentades a les jornades *De la vinya a la fassina. Vinyes, vins i cooperativisme vitivinícola a Catalunya* (l'Espluga de Francolí, 27-28 de setembre de 2013). Els estudis mostren l'estat de la recerca del que els coordinadors del llibre (Josep Colomé, Jordi Planas i Francesc Valls-Junyent) anomenen els «tres cicles de l'economia vitivinícola catalana». Els capítols s'han ordenat entorn d'aquestes tres grans onades de canvi vitivinícola, tot i que molts d'ells abracen almenys dos dels cicles.

El primer cicle, que arrenca al final del segle XVII i s'allarga fins al XIX, es caracteritza per la transformació del vi en aiguardent (els «cremats»). Aquí els estudis tracten l'organització comercial en els mercats interior i exteriors (el capítol de Grau Pujol i Valls-Junyent, la contribució de Ferrer Alòs i la d'Iglesia Berzosa).

El segon cicle, la producció i venda del «vi comú», sorgeix al final del segle XVIII i es perllonga fins al final del segle XIX. Aquests estudis abasten des d'una caracterització del model de creixement vitivinícola (Tello i Badia-Miro) fins a l'anàlisi de les formes d'accés a la terra (Congost i Sagner; Colomé Ferrer), la transformació del paisatge agrari (Roca Fabregat) i el desenvolupament del transport ferroviari dels productes vitícoles (Pascual Domènech).

La crisi del «cicle del vi comú» no fou sobtada, com la de l'aiguardent, sinó que es convertí en una llarga depressió, iniciada amb la crisi agroecològica provocada per la fil·loxera (1880-90) i seguida per les crisis de malvendre del primer terç del segle XX (Garcia Orallo). Les respostes a aquella crisi s'articularen entorn del moviment cooperatiu (Planas; Cucurella-Jorba; Plana i Vallès). Tanmateix, la sortida d'aquell model, l'aparició de l'anomenat «cicle del vi de qualitat», trigà molt a reeixir. Encara que alguns fils del canvi (els escumosos, els vins de qualitat, els vermuts) s'albiren al primer terç del segle XX, el ple desenvolupament no s'ha assolit fins a decennis recents (capítols de Soler Becerro, Medina-Albadalejo i Bové Sans).

GABRIEL JOVER AVELLÀ. Universitat de Girona